

Taal:

van 'kapi-taal' belang

Kind en Gezin stimuleert taalontwikkeling

Taal is een essentieel onderdeel in de ontwikkeling van een kind. Kind en Gezin wil daar de komende jaren zo veel mogelijk aandacht aan besteden. En de organisatie zal hierbij niet alleen focussen op haar eigen dienstverlening, maar ook op de voorzieningen, zoals de kinderopvang.

Een gevoel van verbondenheid

Tijdens zijn eerste levensjaren verandert een kind enorm. De kleine, fragiele zuigeling evolueert tot een actieve kleuter, met een eigen karakter, wil en identiteit. Een van die fascinerende veranderingen is het verwerven van taal.

Als een peuter zijn eerste woordje zegt, is die taalontwikkeling trouwens al een hele tijd aan de gang. Al vanaf zijn geboorte doet een baby veel inspanningen om in contact te komen met de mensen om zich heen. Hij is een kleine expert in het produceren

van charmerende glimlachjes of pruillipjes, en laat al snel een heel scala aan klanken horen. Kraaiend, zingend, huilend of roepend laat hij zijn omgeving horen wat hij voelt of wil, en na verloop van tijd hanteert hij zo een heel eigen woordenschat. Daarmee kan hij zijn basiswensen te kennen geven, zoals eten, drinken, bewegen, slapen, affectie en veiligheid. De mensen rond hem reageren op hun beurt op zijn klanken, gebrabbel en woordjes. Hierdoor krijgt het kind een gevoel van veiligheid, waardoor het zich makkelijker verder kan ontwikkelen op alle domeinen. Via taal vormt het zijn eigen identiteit, en tegelijk neemt zijn behoefte aan verbondenheid met andere kinderen en volwassenen toe.

Eerste drie jaar cruciaal

Kind en Gezin beseft dat het belangrijk is om al op heel jonge leeftijd aandacht te hebben voor de taalevolutie bij kinderen. In hun eerste drie levensjaren doorlopen kinderen immers enkele 'gevoelige periodes', waarin ze optimaal openstaan voor de invloeden van ouders en andere volwassenen in hun omgeving, en dus extra vatbaar zijn voor taalverwerving. Het tempo waarin een taal wordt geleerd, verschilt wel van kind tot kind. Sommige kinderen spreken hun eerste woordje nog voor ze één jaar worden, anderen zijn er pas aan toe op de leeftijd van twee jaar. Hoe dan ook bepaalt deze periode hun verdere taalontwikkeling en hun 'taalkapitaal' op volwassen leeftijd.

Met dit in het achterhoofd is het voor Kind en Gezin een beleidskeuze om te werken rond taalstimulering bij jonge kinderen, vanuit haar missie om elk kind zo veel mogelijk kansen op ontwikkeling te geven. 'Kinderrechten' en 'diversiteit' zijn immers de twee centrale

waarden in de werking van de organisatie, en vormen ook de drijfveer voor het beleid en de praktijk.

Taal verwerven is niet alleen een onderdeel van de normale ontwikkeling van een mens, het speelt ook een rol in de maatschappelijke positie van kinderen.

Meer of minder kansen

Ook op het vlak van taalstimulering is het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK) een belangrijke bron van inspiratie (zie kader). Het IVRK stelt heel duidelijk: *Kinderen hebben recht op ontwikkeling. Kinderen hebben recht op participatie aan de samenleving. Zij hebben recht op een eigen taal en een eigen identiteit.*

Taal als fundamenteel kinderrecht

Artikel 6 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind (IVRK) omschrijft het recht van elk kind op een goede ontwikkeling, en de taak van de overheden om dit recht te garanderen. Een van de aspecten daarin is de taalontwikkeling. Die is belangrijk voor de intellectuele en emotionele groei van kinderen. In het IVRK staat ook het recht op participatie van kinderen in de samenleving ingeschreven, en eigenlijk zit dat doorheen het hele verdrag verweven. Onder meer het vlot kunnen spreken van een taal bevordert die participatie. Non-discriminatie is ook een van de basisprincipes van het verdrag. Artikel 2 geeft aan dat alle rechten van toepassing zijn op alle kinderen zonder enige uitzondering, en dat de overheid verplicht is om kinderen tegen om het even welke vorm van discriminatie te beschermen. Elk kind is gelijkwaardig. Dus ook op het vlak van taalverwerving en -gebruik. Artikel 29 van het IVRK geeft dan weer een omschrijving van de doelstellingen en principes waar het onderwijs zich op moet richten. Een van die principes is het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen. In artikel 30 ten slotte wordt expliciet vermeld dat elk kind het recht heeft om 'zich van zijn of haar eigen taal te bedienen'.

Elk kind is gelijkwaardig. Taal verwerven is immers niet alleen een onderdeel van de algemene ontwikkeling van een mens, het speelt ook een rol in de maatschappelijke positie van kinderen. Als ze vlot communiceren, kunnen ze makkelijker deelnemen aan de samenleving. Kinderen met specifieke zorgbehoeften, of die de taal van de opvang of de school onvoldoende spreken, worden belemmerd in die participatie. Neem nu peuters die starten in het kleuteronderwijs zonder dat zij Nederlands begrijpen of spreken. Zij lopen meteen al het risico om minder kansen te krijgen op een goede schoolloopbaan.

Als de 'thuis taal' – de taal die gesproken wordt in de primaire sociale omgeving van het kind – niet het Nederlands is, wijst Kind en Gezin daarom nadrukkelijk op het belang om ook Nederlands te leren, zowel voor de ouder als het kind. Maar de essentie blijft om een zo rijk mogelijk taalaanbod aan te bieden, ongeacht in welke taal.

De thuistaal in de opvang

Een kind leert een bepaalde thuistaal dankzij zijn naaste omgeving; binnen één gezin kunnen overigens meerdere thuistalen worden gebruikt. Kind en Gezin wil de ontwikkeling van die thuistaal

Haal de KindVak-Beursgids eruit en lees verder op pagina 21

Armoede en taalachterstand

In het *Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting 2008* wordt aangetoond dat armoede al vanaf het eerste levensjaar de ontwikkelingsscores van kinderen negatief beïnvloedt, op de verschillende domeinen. Dus niet alleen qua kennis en taal, maar ook op het vlak van motoriek, zelfredzaamheid en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Taalachterstand heeft te maken met onvoldoende taalvaardigheid, en staat los van een specifieke taal, bijvoorbeeld het Nederlands. Daardoor treft taalachterstand dus niet alleen anderstaligen, maar heeft het vooral een link met de socio-economische positie van

gezinnen. In de Unicef Report Card 8 van het Innocenti Research Centre (2008) staat dat 'onderwijsachterstanden sterk samenhangen met de gezinsachtergrond, en zelfs meetbaar zijn voor de start van de formele schoolopleiding. De woordenschat van driejarigen van hoger opgeleide ouders is vaak dubbel zo groot als die van kinderen van armere, lager opgeleide ouders. Tegen de leeftijd van vijftien jaar is de kans dan ook groot dat de kinderen van hoger opgeleide ouders een hoger diploma behalen.'

stimuleren. Het leren en beleven van de eigen taal is, zoals blijkt uit het IVRK, namelijk een basisrecht van elk kind en vormt ook een belangrijk deel van zijn identiteit. Bovendien leggen kinderen door het goed verwerven van de thuistaal een stevige basis voor het leren van andere talen.

In de kinderopvang kan het thema 'taal' de mogelijkheid bieden om samen te werken met de ouders. Zo kunnen zij zelf de thuistaal binnenbrengen in de opvang, door bijvoorbeeld samen een Turks liedje te zingen of enkele Engelse woordjes te leren tijdens het eten. Daarnaast kun je met ouders in gesprek gaan over wat zij belangrijk vinden voor hun kind, hoe zij thuis taal een plaats geven enzovoort. Respect tonen voor de thuistaal zal de dagelijkse contacten met de ouders en kinderen rijker maken.

Rijk taalaanbod stimuleren

De opzet van Kind en Gezin is om alle kinderen en gezinnen, zonder onderscheid, te ondersteunen. Daarom is het essentieel dat de organisatie zoekt naar methodes en invalshoeken die alle ouders en kinderen aanspreken. Bovendien moeten die ook effectief zijn en tegemoetkomen aan de vragen van alle ouders. De ene ouder wil weten hoe hij zijn kind tweetalig kan opvoeden, een andere vraagt zich af of het normaal is dat zijn dochter die onlangs twee werd, nog geen echte woordjes zegt. De ene ouder leest graag een brochure met informatie, terwijl een andere het liefste praat over zijn vragen en zorgen.

Taal is boeiend en gaat over meer dan je op het eerste zicht zou denken. Binnen een organisatie of voorziening speelt taal ook een rol in hoe je kijkt naar ouders en kinderen, en naar de diversiteit in de samenleving en je eigen aanbod. Het gaat eveneens over de competenties van medewerkers om een rijk taalaanbod te stimuleren en te creëren, en over de contacten met ouders en partners.

Kind en Gezin ziet het als een grote uitdaging om de komende jaren te werken aan een doordacht taalbeleid voor gezinnen en kinderen, de voorzieningen en de eigen medewerkers. ◀

Talen in cijfers

Cijfers uit het rapport *Kind in Vlaanderen 2009* van Kind en Gezin leren ons dat 78,8 procent van de kinderen die in 2008 in het Vlaams Gewest werden geboren, het Nederlands als thuistaal heeft. In deze registratie gaat het om de taal die de moeder met het kind spreekt. Bij 21,2 procent van de pasgeborenen spreekt de moeder thuis een andere taal, vooral Frans (4,2 procent), Arabisch (3,7 procent) en Turks (3 procent).

Meer over taal:

Dvd 'Het verhaal van taal'

In 'Het verhaal van taal: uitdagend Nederlands in een meertalige omgeving' gaan we op bezoek in een aantal Brusselse kinderdagverblijven. Leidinggevend, begeleidsters en ouders vertellen hun verhaal. Ze delen hun visie, geven tips en illustreren hoe talige interactie tot stand kan komen.

Deze dvd is een coproductie van VBJK en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

www.vbjk.be

De eerste taalstappen

Tegen eind 2010 ontwikkelt Kind en Gezin, in samenwerking met experts en partners, een pakket met informatie en adviezen over taal. Die worden geformuleerd in een toegankelijke taal voor ouders en professionals. Het pakket zal gebruikt worden voor de eigen medewerkers van Kind en Gezin, ouders

en alle geïnteresseerde professionals. De bedoeling hiervan is om aan ouders zo veel mogelijk dezelfde zinvolle boodschappen te geven, en te komen tot een toegankelijke bundel.

Meer info: www.kindengezin.be